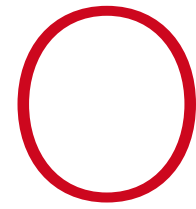

EILAND HOPPEN

Toen het IJsselmeer nog zout was, lagen er verspreid in de Zuiderzee een aantal eilandjes. Het water werd zoet, en sommige eilanden liggen nu in het land. Maar ze zijn allemaal te bezoeken en dat levert een mooie dagtocht op.

Tekst **Arthur van 't Hof** Fotografie **Edwin Walvisch**

Onze North-Line 37 sprint onder de Ketelbrug door op weg naar Schokkerhaven. Zonnestralen maken gebroken spiegelglas van de golfjes, en de scherpe steven snijdt het water in tweeën als een schaar een vel pakpapier.

De cabriotop ligt opgevouwen in een bakskist en de wind waait door onze haren. Wat een geweldig begin van het vaarseizoen! Als honden die uitgelaten worden, gaan we op de voorsteven staan en steken we de neus in de wind. Twee Volvo Penta's, die maar liefst 660 pk leveren, zorgen voor de nodige stuwkracht. Sipko van Sluis van jachtbouw Zevenhuizen bouwt de North-Line en is ook aan boord: 'De Volvo's geven hun vermogen aan een normale, doorgestoken schroefas. Tussen de schroeven steekt een kielbalk of scheg in het water, die de boot goed koersvast maakt.' Dat merken we al toen we een paar bochten inzetten; de boot is nauwelijks op zijn kant te krijgen en blijft bijna rechtop liggen.

Onze reis vandaag is een eilandentocht langs de vroegere stipjes in de Zuiderzee. De twee meest kenmerkende objecten in het IJsselmeer zijn te danken aan eilanden. Het Paard, vooruitgeschoven post van het eiland Marken, is van grote afstand zichtbaar. En op de oostelijke oever is er de bult van Urk, met op het hoogste punt eveneens een korte, stompe vuurtoren. Ze hebben allebei iets onverzettelijks, passend bij de geschiedenis van het oude eiland waar ze op staan.

Vrijwel alle eilanden en eilandjes van het IJsselmeer werden in vroeger dagen bedreigd door de zee. Die vrot aan de randen van de droge plek in zee. De bewoners probeerden met man en macht vast te houden aan hun lilliputtergrondgebied, en vochten wat ze konden als er weer eens een storm opstak. Het best is dat verhaal te zien in Schokland. Goed bereikbaar vanaf het water, mits je

een fiets meeneemt aan boord, of niet terugdeinst voor een hele stevige wandeling.

In Schokkerhaven tillen we de fietsen uit het motorluik voor het kwartiertje trappen richting Schokland. Nu is Schokland een kleine terp in de polder. Tekenend voor het gevecht tegen het water dat dit eiland eeuwenlang bedreigde, is de houten zeevering en de grote NAP-peilschaal. Hoewel de Schokkers vochten voor wat ze konden, werd het eiland kleiner en kleiner en was er uiteindelijk slechts een smal strookje land over. Na nog wat stormrampen besliste koning Willem III in 1859 dat de situatie ter plekke onhoudbaar was geworden en gaf hij bevel het eiland te ontruimen. Een klein contingent bewoners bleef achter om de vuurtoren te bedienen. Gek genoeg ging Schokland niet verloren nadat het ontruimd was. Eigenlijk was 's konings actie ietwat prematuur geweest. Het eiland zonk niet weg in de zee, maar werd tot 1941 bewoond. Vandaag de dag staat Schokland op de Werelderfgoedlijst van de Unesco. Er is een klein museum, dat een goed beeld geeft van de eilandcultuur van de vroegere Zuiderzee.

'Hoeveel eilanden heeft de Zuiderzee eigenlijk gehad?' zo vragen we ons af, als we door het Ramsdiep varen, op weg naar Kraggenburg. De natuurlijke eilanden waren Wieringen, Urk en Marken. Maar er waren ook eilanden aangelegd door mensenhanden. Het oude Kraggenburg was er daar een van.

'We voelen ons nog steeds een beetje eilandbewoners,' zeggen Johan en Wil Woolderink. 'Hoewel Kraggenburg nu midden in het land ligt.' Johan had een beetje bozig gekeken, toen we ongevraagd zijn monumentale zeevering van kasseien beklommen, maar nu is hij de vriendelijkheid zelve. Hij toont trots de bijzondere vuurwachterswoning voorzien van vuurtorentje op het dak. Vier jaar is ▶

▼
vorige pagina's:
Urk
onder rechts:
Schokland
onder links:
Marken

WILLEM III BEVAL OM HET EILAND TE ONTRUIMEN

North-Line 37

Loa	11,4 meter
Breedte	3,8 meter
Diepgang	1,05 meter
Doorvaarthoogte	2,7 meter
Romp	polyester rondspant met diepe V
Motor	van 140 pk tot 2x 330pk
Brandstof	1000 liter
Water	500 liter
Accommodatie	4 personen

'IK BEN ALLEEN NOG OP ZOEK NAAR 'N VUURTORENLICHT'

er aan gerestaureerd. 'Ik ben alleen nog op zoek naar een echt vuurtorenlicht.' De terp waarop de woning staat en die twee meter boven het land uitsteekt, zorgt wel voor wat kopzorgen. 'Op de hoeken staat spanning en die breken als het ware open.' Gelukkig voor de familie Woolderink klotsen de golven niet meer om de burg.

Kraggenburg was ooit onderdeel van een masterplan van de stad Zwolle. In de negentiende eeuw wilde de stad uitgroeien tot een belangrijk handelscentrum. Klein probleem: het Zwarte Water verzandde voortdurend. Om een duurzame vaargeul te creëren werden er twee leidammen aangelegd. Op de punt van die dammen werd een vluchthaven aangelegd en een eiland, of liever gezegd een terp, met daarop een woning voor de vuurtorenwachter. Deze moest de lichten op de leidammen bewaken. De terp werd aangelegd met behulp van kraggen, een soort zoden van riet en gras, vandaar de naam. Overigens wordt de terp nu Oud-Kraggenburg genoemd. Het dorpje Kraggenburg ligt twee kilometer naar het

noorden. Hier ligt het haventje in de Leemvaart, dat makkelijk bereikt wordt door via het Ramsdiep en het Kadoeler Meer de Zwolse Vaart op te draaien.

Met hoge snelheid varen we voor de tweede keer onder de Ketelbrug door, nu richting Houtribsluizen en op weg naar het Markermeer. De North-Line 37 is een ideale boot voor deze tocht. Niet te groot, zodat we straks de haven van Marken makkelijk kunnen invaren en snel genoeg om in een dag grote afstanden te overbruggen. Daarnaast blijkt het ook een lekker comfortabel schip met weinig motorgeruis en prima gedrag in de golven, dankzij de combinatie van een rondspantromp met een diepe, V-vorm voor de steven.

boven: Oud-Kraggenburg met "eilandbewoner" Johan Woolderink

onder: Afgemeerd bij Pampus

Bezoekersinfo

Het eiland Schokland, met het bijbehorende museum en de oude haven iets ten noorden ervan, is tijdens het vaarseizoen open, behalve op maandag en zondag. Tijden: 11.00 – 17.00 uur. Rond Schokland ligt een pad dat vrij toegankelijk is. Info: www.schokland.nl
Oud-Kraggenburg is privé-bezit, en is als Rijksmonument alleen geopend op Open Monumentendag, het tweede weekend van september. Kijk voor meer informatie ook op: www.oud-kraggenburg.nl

Forteiland Pampus is tijdens het vaarseizoen alle dagen geopend behalve maandag. Tijden: 10.00 – 17.00 uur. Aanleggen met de eigen boot kost € 7,25 per persoon, inclusief rondleiding door het fort. Een seizoenskaart om in de haven te liggen kost € 14,-. Het eiland is ook te bereiken per veerboot vanuit Muiden. Informatie: www.pampus.nl

DE URKERS WERDEN GEZIEN ALS ONHANDELBAAR VOLK

boven: Vuurtoren
"Het Paard"
onder: Havenin-
vaart van Marken

'Logisch,' meent Van Sluis, 'de ontwerper is Arthur Mursell van TT Boat Design, die ook de befaamde, zee-waardige *Nelson* tekende. Die hebben we een aantal jaren gebouwd, maar het was prijstechnisch niet meer te doen om de *bulls* in Engeland te kopen. Daarom heb ik TT een nieuw, moderner ontwerp laten maken, dat we nu in Nederland bouwen.'

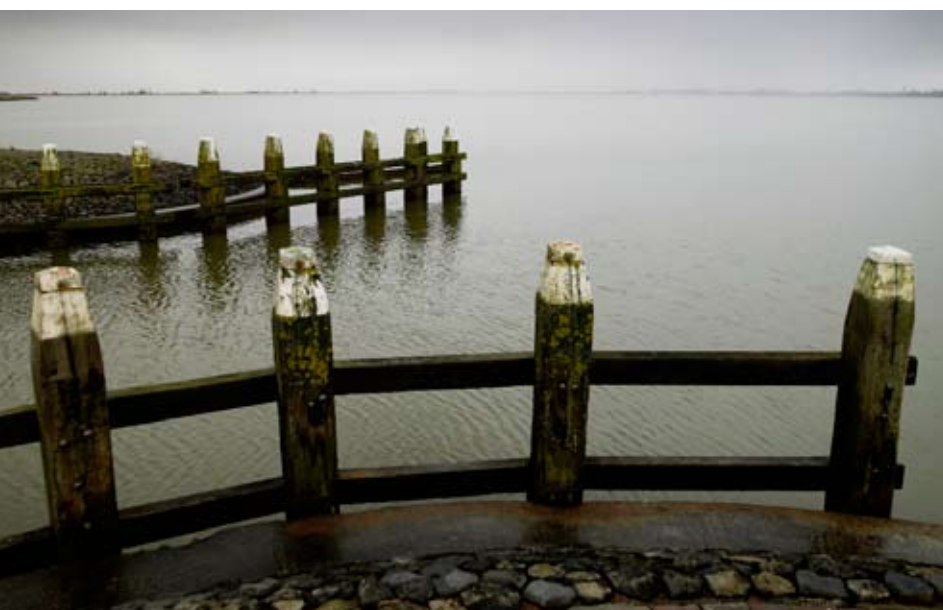
Het resultaat is een bredere "*Nelson*", met hoger vrijboord en meer accommodatie. Doordat de opbouw ook wat lager werd, ziet de boot er eigenlijk veel beter uit dan de oude, Engelse halfbroer. Sterker nog, hij vaart ook veel beter. In plaats van een halfglijder is het nu een echt planerend schip geworden dat soepel vanuit stilstand versnelt en in een streep doortrekt naar de glijdende toestand. Aan zeevaardigheid leverde de North-Line niets in: niveauverschillen in het dek zorgen dat de kajuit op zee nooit zomaar vol kan stromen en de inlaatopeningen voor de motorkamer zitten hoog boven de waterlijn.

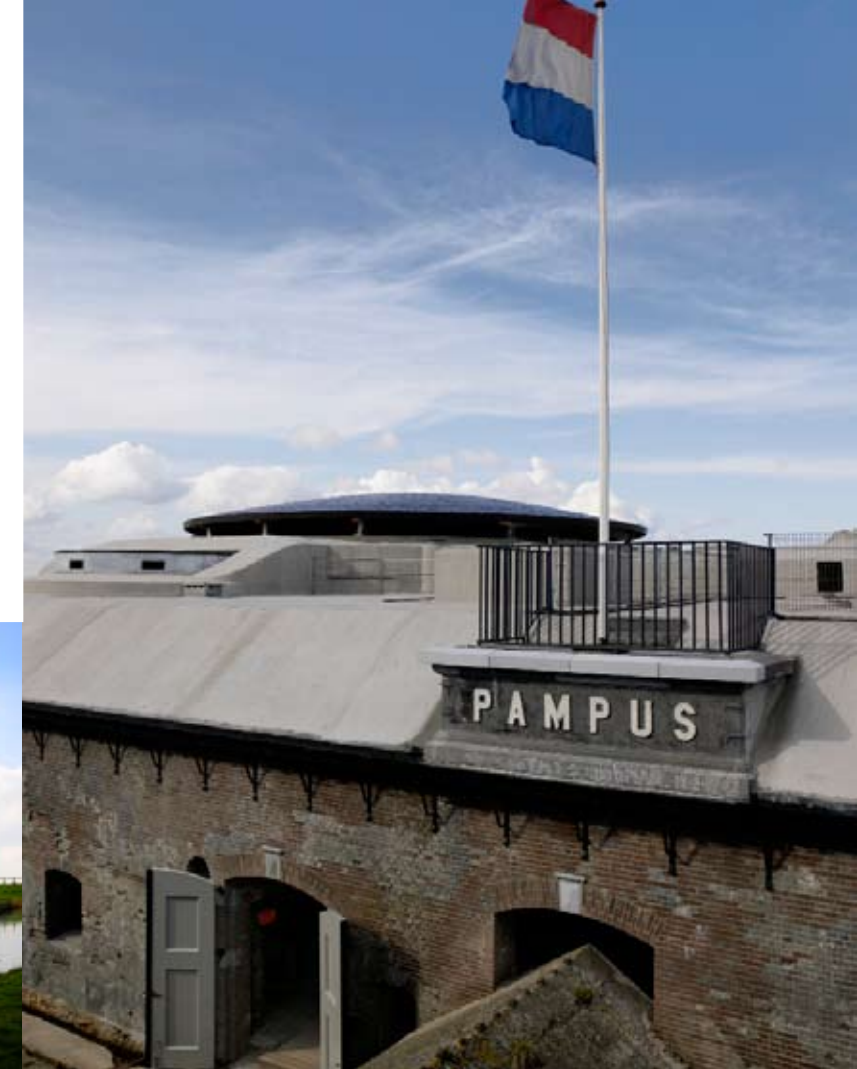
Niet dat we van overslaande brekers nu veel last hebben. In de comfortabele kajuit zet een van de bemanningsleden juist koffie, met het Senseo-apparaat. Van Sluis heeft een speelse kombuis bedacht, met schuin geplaatste wanden werd ruimte gecreëerd waar die nodig was. Wonderlijk dat de 37-voets North-Line over zoveel ruimte beschikt. Naast een ruime eigenaarshut en grote badkamer konden er ook nog twee slaapplekken voor gasten in weggewerkt worden. En dat terwijl er sprake is van een ruim, open achterdek.

Urk, met voorsprong het eiland met de meest eigenzinnige bewoners van het IJsselmeer, ligt inmiddels aan stuurboord. Het silhouet van de keilembult, die ervoor zorgde dat de eilanders eeuwenlang droge voeten hielden, steekt duidelijk af tegen de horizon. Toen de polder ten noordoosten van Urk werd drooggemalen, werden de inwoners nog gezien als onhandelbaar volk. Ze pasten niet helemaal in het ideaalplaatje dat de regering had bedacht voor het nieuwe land. Bij de uitgifte van landbouwgrond aan frisse boerenzoons, kwam er maar een Urker in aanmerking. Dat terwijl het eiland overbevolkt was en straatarm, omdat de visserij zich moest aanpassen na de afsluiting van de Zuiderzee. Gelukkig kwam het allemaal weer goed in de jaren zestig. Nadat de visafslag was geopend, groeide de visindustrie er letterlijk uit tot een miljoenzaak, waarvan het hele eiland meeprofitteerde.

Na een kort oponthoud in de Houtribsluizen, leggen we de North-Line op kruissnelheid, koers Paard van Marken. De gesynchroniseerde Volvo's – volgens Sipko wordt het verschil niet groter dan 400 omwentelingen – draaien 2700 toeren en dat levert een prettige 17 knopen op. De topsnelheid ligt op maximaal 30 knopen en het verbruik stijgt dan naar ongeveer 50 liter per uur.

Hollandse lichten boven het IJsselmeer. Geen beter ▶

IN MARKEN IS HET OPVALLEND STIL

moment om Marken binnen te lopen, die toeristische trekpleister met zijn houten huisjes op de dijk en zijn bleekveldjes achter de slootjes. Het is opvallend stil in het dorp. Vroeger leefde het, net als vrijwel alle andere eilanden, van de visserij, maar nu is het deels een forenzendorp en deels toeristenbestemming.

Lang nadat de Zuiderzee IJsselmeer was geworden, bleef Marken nog als eiland bestaan, bereikbaar vanuit Volendam, een kort oversteekje over de Gouwzee. Pas in 1957 werd er een dijk voor het autoverkeer aangelegd, naar het vasteland. Marken is, anders dan Urk, geen bult in zee. Het dorp bestaat eigenlijk uit een aantal buurtschappen, die op werven oftewel terpen, hun huizen bouwden. De havenbuurt wordt zomers overlopen, maar wie de wandelschoenen aantrekt en richting het Paard wandelt, komt door authentiekere buurtjes.

Na een korte sprint met de North-Line liggen we alweer bij ons volgende eiland. 'De kanonnen van Pampus hadden een bereik van acht kilometer. Om de geschutskoepels te laten draaien, stonden er stoommachines hier in deze ruimte,' onze enthousiaste gids Ger Fritz vertelt met grote handgebaren over de wonderbaarlijke geschiedenis van Pampus. Een kunstmatig eiland dat in de 19de

eeuw op een zandplaat werd gebouwd om deel uit te maken van de Stelling van Amsterdam. Het fort op het eiland was echter niet lang in gebruik. 'In 1914, tijdens de mobilisatie van de Eerste Wereldoorlog zat er een half jaar een contingent van ruim 200 soldaten, maar nadat de zee IJsselmeer was geworden, verloor het fort elke strategische betekenis.'

Gek genoeg werd het Fort pas drie jaar geleden een Rijksmonument. Nu is het in handen van een stichting die het in oude luister herstelt. Zo kan je weer door de honderden meters lange, en zeer smalle, gang lopen die als een ring om het fort ligt.

Als we bij Pampus de cabriokap over de stuurstand trekken, omdat er dreigend een regenbui op komt zetten, realiseren we ons plotseling dat Pampus het enige echte, nog "los liggende" eiland is. Het is het laatste eiland dat we bezoeken voordat we via Muiden het Markermeer verlaten. En zoals dat hoort bij eilanden, is het nog niet eens zo heel makkelijk te bereiken. Onder water ligt namelijk een ring van keien, op tien meter uit de oever. De verhalen van boten die erop vastliepen, zijn legio. Oppassen geblazen dus voor wie het kleine haventje in wil varen. Wat ons betreft blijkt daaruit dat een echt eiland zich niet zomaar gewonnen geeft. ■

Onder de Kethelbrug richting Houtribsluizen; Pampus en Marken